

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 15 października 2003 r.

36222

RPO-451997-II/03/PS

Pan
Grzegorz Kurczuk
Minister Sprawiedliwości –
Prokurator Generalny

Szanowny Panie Ministrze,

Wpłynął do mnie wniosek radców prawnych dotyczący problemu interpretowania przepisu art. 180 § 2 Kpk, dającego możliwość przesłuchania między innymi radcy prawnego co do faktów objętych tajemnicą zawodową pomimo jednoznacznego uregulowania zawartego w art. 3 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jednolity w: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 z późniejszymi zmianami).

Autorzy wymienionego wyżej wniosku byli radcami prawnymi w firmie O. W związku z postępowaniem prowadzonym przez Prokuraturę Apelacyjną w Krakowie przeciwko Romanowi K. podejrzanemu o przestępstwo z art. 286 § 1 Kk w zw. z art. 29 § 1 Kk w zw. z art. 12 Kk i inne, Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 8 lipca 2003 r. postanowił zwolnić ich od obowiązku zachowania tajemnicy radcowskiej celem przesłuchania w charakterze świadków.

Wymienieni radcowie zaskarżyli postanowienie Sądu Rejonowego, jednak Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 14 sierpnia 2003 r. zażalenia nie uwzględnił.

Wezwani na przesłuchanie odmówili złożenia zeznań, powołując się na wskazany wyżej przepis art. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. W związku z tą odmową wszystkim wymienionym radcom został przedstawiony zarzut utrudniania

postępowania przygotowawczego i pomagania tym samym sprawcom przestępstwa w uniknięciu odpowiedzialności karnej - to jest o przestępstwo z art. 239 § 1 Kk.

W dotychczasowym piśmiennictwie nie ulega wątpliwości, iż sformułowany w art. 180 § 2 Kpk zakaz dowodowy ma charakter względny, a zatem - po spełnieniu określonych warunków - radca na podstawie decyzji sądu, na którą przysługuje mu zażalenie, może być przesłuchiwany co do faktów objętych tajemnicą. Warunkami zwolnienia radcy z obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej są: niezbędność dla dobra wymiaru sprawiedliwości oraz niemożność ustalenia danej okoliczności na podstawie innego dowodu. Wskazuje się nadto, iż przepis art. 180 § 2 Kpk stanowi *lex specialis* w stosunku do uregulowania art. 3 ust. 5 powołanej ustawy o radcach prawnych, podobnie zresztą jak do analogicznego uregulowania zawartego w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - prawo o adwokaturze (tekst jednolity w Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 z późniejszymi zmianami). Pogląd ten został szeroko omówiony w uchwale składu 7 sędziów SN z 16 czerwca 1994 r., I KZP 5/94, OSNKW 1994, z. 7-8, poz. 41, wydanej na gruncie art. 163 d. k.p.k. z 1969 r., ale zachowującej aktualność i w nowym stanie prawnym (por. też glosy Z. Krzemińskiego, *Mon. Prawniczy* 1994, z. 10, s. 302 - krytyczną, oraz A. Gaberlego, *PiP* 1995, z. 4, s. 106 - aprobującą, oraz akceptujące uwagi A. Murzynowskiego: *Refleksje na tle uchwały NRA dotyczącej tajemnicy adwokackiej*, *Pal.* 1994, z. 11, s. 52 oraz R. Stefańskiego: *Przegląd orzecznictwa...*, *WPP* 1996, z. I, s. 66).

Podkreślenia moim zdaniem wymaga wyjątkowy charakter regulacji zawartej w art. 180 §2 Kpk.

„Dobro wymiaru sprawiedliwości” pojawia się kilkakrotnie w Kodeksie postępowania karnego jako przesłanka odstąpienia od podstawowych zasad rządzących tym postępowaniem, w szczególności związanych ze zmianą właściwości miejscowej lub rzeczowej sądu. W licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego do uregulowania zawartego w art. 37 Kpk wskazuje się, iż odstąpienie od tych zasad ma charakter wyjątkowy a wystąpienie przesłanki niemożliwego do precyzyjnego zdefiniowania „dobra wymiaru sprawiedliwości” musi być szczegółowo wykazane.

W mojej ocenie, na tle rozważań Sądu Najwyższego nad pojęciem „dobra wymiaru sprawiedliwości” nie można przyjąć za zasadnego wskazania, iż ochrona tego dobra jest konieczna ze względu na „charakter zarzucanych podejrzanym czynów i rozmiar szkody”, jak to przyjął Sąd Okręgowy w powołanym wyżej postanowieniu o nieuwzględnieniu zażalenia zainteresowanych na postanowienie Sądu Rejonowego w przedmiocie zwolnienia ich od obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej.

W sprawie zwalniania radców z obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej na podstawie art. 180 § 2 Kpk wypowiedziała się Krajowa Rada Radców Prawnych w uchwale z dnia 9 września 2003 r. (nr 594/V/2003). W uchwale tej wyrażono pogląd, iż zwolnienie takie może nastąpić w sytuacjach wyjątkowych, przy bezwzględnym spełnieniu

ustawowych przesłanek zwolnienia. W konsekwencji wniosek o zwolnienie kierowany na etapie postępowania przygotowawczego przez prokuratora powinien wykazywać, iż przesłanki te zachodzą, jak również precyzyjnie określić zakres przesłuchania radcy zwolnionego z obowiązku dochowania tajemnicy. Podobnym warunkom winno odpowiadać uzasadnienie postanowienia sądu, uwzględniającego wniosek prokuratora.

Podzielając przytoczony pogląd Krajowej Rady Radców prawnych wyrażam zaniepokojenie praktyką w omawianym zakresie, której przykładem jest sprawa wniesiona do mnie przez radców, postawionych przed dylematem, czy przestrzegać kardynalnych zasad wykonywania ich zawodu, słusznie określanego jako zawód publicznego zaufania, o szczególnej relacji pomiędzy radcą a klientem, czy uczynić zadość prawomocnemu postanowieniu wydanemu przez niezawisły sąd.

Zaniepokojenie moje wzbudził także fakt przedstawienia radcom prawnym, którzy odmówili złożenia zeznań w sprawie zarzutu popełnienia czynu z art. 239 § 1 Kk. Co do zasadności tego zarzutu wypowie się ostatecznie niezawisły sąd - o ile sprawa zakończy się wniesieniem aktu oskarżenia. Nie sposób jednak - w mojej ocenie - oprzeć się wrażeniu, iż skierowanie aparatu ścigania przeciwko tym radcom miało wyłącznie charakter instrumentalny.

Przekazując Panu Ministrowi powyższe uwagi uprzejmie proszę o ustosunkowanie się do omówionego problemu.

Z wyrazami szacunku

/-/